

Вступ

За роки незалежності в Україні підготовлено й видано чимало підручників з конституційного права. Вони різні як за складом авторів, так і за обсягом, стилем подання матеріалу, а іноді й за якістю.

Проте вони мають і спільні риси: в абсолютної більшості з них однакова назва – «Конституційне право України». Цілком логічно, що основні зусилля автори таких підручників зосереджують на висвітленні положень Конституції України, що значною мірою визначає як структуру, так і зміст підручників. Перш ніж розглянути ці питання, зазвичай характеризують предмет конституційного права України, його особливості як галузі національного права, науки в системі національних юридичних наук та навчальної дисципліни.

Автори пропонованого підручника, як устигли помітити його читачі, відмовилися від традиційної назви підручників з конституційного права, характерної, до речі, не тільки вітчизняним підручникам з цієї навчальної дисципліни. Вони зважали на те, що глобалізаційні й інтеграційні процеси, які відбуваються в сучасному світі, дедалі активніше проникають у всі сфери суспільного, зокрема й правового, життя. Не є винятком і сфера конституційного права, що стає дедалі універсалізованою й інтернаціоналізованою зі збереженням, звісно, своїх національних особливостей. Наслідком таких процесів, на думку авторів підручника, є те, що в конституційному праві майже всіх країн з'являється дедалі більше спільних рис (понять, принципів, інститутів, норм), які спонукають до подолання під час його викладання суто національних, країнознавчих та регіональних підходів. Зробити це в межах традиційних для вітчизняних юридичних вишів навчальних курсів «Конституційне право України», «Конституційне право зарубіжних країн» чи навіть «Порівняльне конституційне право», на думку авторів пропонованого підручника, надто складно, а часом і просто неможливо.

Прагнення осмислити конституційне право, що виходить за межі національних кордонів, позначилося також на методологічних підходах до структурування й змісту підручника та методиці викладу матеріалу. Автори підручника починають зі з'ясування провідного для конституційного права поняття – витоків конституціоналізму, його

стану й тенденцій розвитку в сучасному світі. Поглиблене осмислення конституціоналізму дало змогу по-іншому поглянути на традиційні для вітчизняної конституціоналістики питання: статус конституційного права в національній правовій системі, його предмет і принципи, місце науки конституційного права в системі сучасних наукових і позанаукових знань. Вихідна ідея, яка пронизує всі розділи підручника (їх шість) – ідея про визначальну роль людини, її гідності, прав і свобод у функціонуванні всіх демократичних інститутів, організації й діяльності держави та її органів. Тобто, відносини владарювання є вторинними, похідними від «людиновимірних» і підпорядковані їм.

У підручнику читачі знайдуть також низку інших нетрадиційних підходів до змісту й методики подання матеріалу – організації публічної влади, реалізації та охорони конституції, її тлумачення тощо. Автори намагалися показати загальні й спільні для конституційного права, його принципів й інститутів тенденції розвитку в сучасному глобалізованому та інтегрованому світі. Тому вони звертаються не тільки до вітчизняного та європейського досвіду конституційного регулювання, а й до конституційного досвіду країн інших континентів. У цьому контексті в підручнику розглянуто особливості конституційного права України.

Для ліпшого засвоєння матеріалу викладені в ньому теоретичні положення підкріплено прикладами із судової практики, передусім практики судів конституційної юрисдикції. Хоча досягти оптимального балансу між теорією й практикою не завжди вдавалося.

Очевидно, не всі авторські позиції й висновки беззастережно сприймуть фахівці, адже деякі з них потребують додаткового осмислення й перевірки життям, інші – можуть уточнювати, змінювати або й узагалі відкинути наступні дослідники. Автори не претендують на остаточну завершеність своїх міркувань і, відповідно, бездоганне їхнє обґрунтування, тим паче на уніфікацію підходів до підготовки й написання підручників з конституційного права. Вони повинні залишатися різними, проте, на глибоке переконання авторів, їх не слід обмежувати вузькими національними межами, що неминуче веде до еkleктизму, національного егоїзму та маргіналізації.

Автори сподіваються, що пропонований підручник сприятиме не тільки засвоєнню студентами потрібного мінімуму систематизованих знань про конституційне право, а й стане дороговказом, який допоможе їм вільніше орієнтуватися в сучасних тенденціях його розвитку,

самостійно аналізувати та оцінювати особливості конституційного права України в річищі загального поступу конституційного права загалом.

Підручник підготував авторський колектив у складі: д-ра юрид. наук, проф. М. І. Козюбри – вступ, розділи перший і другий; д-ра юрид. наук, проф. Ю. Г. Барабаша – підрозділи 4.1, 4.3 – розділу четвертого, підрозділи 5.1, 5.2. – розділу п'ятого; д-ра юрид. наук, доц. О. М. Бориславської – підрозділи 5.3, 5.4 – розділу п'ятого; канд. юрид. наук, доц. В. М. Венгера – підрозділи 4.2, 4.4 – розділу четвертого (у співавторстві з доктором філософії, доц. А. А. Мелешевичем), та розділ шостий; канд. юрид. наук, доц. О. М. Лисенко (розділ третій); упорядник тексту підручника – В. М. Ткаченко.